

SCHATSCHASWILI proti Německu (č. 9154/10)
Rozsudek velkého senátu z 15. prosince 2015

Nemožnost vyslechnout během hlavního líčení nepřítomné svědky, jejichž svědectví byla velmi důležitá pro stěžovatelovo odsouzení. Stěžovatel byl odsouzen za loupežné přepadení a vydírání, a odsouzen k trestu odnětí svobody v délce devíti a půl roku. Soud svůj verdikt opřel zejména o výpovědi dvou očitých svědků, učiněných ve fázi vyšetřování. Výpovědi byly čteny během hlavního líčení, neboť oba svědci odcestovali zpět to Lotyšska a odmítli svědčit s tím, že byli traumatizováni trestným činem.

ESLP zkoumal stížnost z pohledu článku 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy. Uvedl, že k posouzení, zda spravedlnost trestního řízení v jeho celku byla narušena použitím svědeckých výpovědí učiněných během přípravného řízení, v důsledku nepřítomnosti svědků při hlavním líčení, je třeba aplikovat a dále rozvést test stanovený velkým senátem v rozsudku *Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému Království*. Zejména, ačkoli musí být provedeny všechny tři kroky testu, pokud bylo na otázky v kroku prvním (zda byly dobré důvody pro nedostavení se svědka) a v kroku druhém (zda důkaz nepřítomného svědka byl jediným či zásadním pro konstatování viny obžalovaného) odpovězeno kladně, zůstává nejasné, zda všechny tři kroky testu mají být zkoumány v případech, ve kterých buď otázka v kroku prvním či v kroku druhém byla zodpovězena negativně, stejně jako v jakém pořadí mají být jednotlivé kroky zkoumány. V projednávaném případě ESLP konstatoval, že absence dobrých důvodů pro nepřítomnost svědků, i když nemohla být rozhodující pro nespravedlnost řízení, byla nicméně velmi důležitým faktorem na vahách při posuzování spravedlnosti řízení v jeho celku a mohla přispět ke konstatování porušení článku 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy.

Dále, existence dostatečných vyvažujících faktorů bylo třeba podle názoru ESLP přehodnotit nejenom v případech, ve kterých je důkaz poskytnutý nepřítomným svědkem jediným či rozhodujícím pro konstatování viny, ale též v případech, kdy měl podstatnou váhu, a připuštění takového důkazu mohlo znevýhodnit obhajobu. Rozsah vyvažujících faktorů nezbytných pro to, aby trestní řízení bylo spravedlivé, závisí na váze důkazu poskytnutého nepřítomným svědkem. V zásadě je relevantní zkoumat tři kroky v testu *Al-Khawaja* v pořadí uvedeném v jeho rozsudku. Nicméně, všechny tři kroky spolu souvisí a vzaty dohromady slouží ke stanovení, zda trestní řízení bylo ve svém celku spravedlivé. Je tedy možné, že v některém případě bude vhodnější změnit pořadí jednotlivých kroků testu, zejména pokud se jeden z nich zdá zvláště rozhodující, pokud jde o spravedlnost nebo nespravedlnost řízení.

ESLP aplikoval test *Al-Khawaja* na projednávaný případ následovně:

K otázce, zda existovaly dobré důvody pro nepřítomnost svědků na hlavním líčení, ESLP nejprve podotkl, že soud vyjádřil názor, že svědci nedostatečně odůvodnili svou nepřítomnost a neakceptovaly jejich zdravotní stav nebo obavy jako ospravedlnění pro jejich nepřítomnost při hlavním líčení. Poté, co oba svědci byli jednotlivě kontaktováni a bylo jim navrženo několik alternativních řešení, soud se též dotázal u lotyšských soudů, zda zdravotní stav svědků a jejich schopnost vypovídat byla ověřena úřední osobou nebo zda je možno je vyslechnout v Lotyšsku. Vzhledem k tomu, že toto úsilí se nesetkalo s úspěchem, soud připustil, aby svědecké výpovědi byly čteny během hlavního líčení. Nepřítomnost svědků tak nemohla být připisována k odpovědnosti soudu. Podle názoru ESLP existoval tedy dobrý důvod, z perspektivy vnitrostátního soudu, pro nepřítomnost svědků u hlavního líčení a připuštění jejich výpovědí učiněných v přípravném řízení jako důkazního materiálu.

ESLP dále zkoumal, zda dotčené svědecké výpovědi byly jediným či rozhodujícím důkazem pro podložení odsouzení stěžovatele. Konstatoval, že vnitrostátní soudy jasně nespécifikovaly, zda považovaly svědecké výpovědi za „rozhodující“ důkaz. Po zhodnocení celkového důkazního stavu, ESLP podotkl, že tyto dvě poškozené osoby byly jedinými očitými svědky spáchání dotčeného trestného činu. Další svědectví byla pouze z doslechu či technického rázu. Pro ESLP byla proto „rozhodujícím“ svědeckým materiálem pro stěžovatelovo odsouzení.

Konečně, k otázce, zda byly obhajobě poskytnuty vyvažující faktory, aby nahradily obtíže způsobené nepřítomností svědků, ESLP konstatoval, že v odůvodnění svého rozsudku soud jasně uvedl, že si byl vědom omezené svědecké hodnoty svědectví nevyslechnutelných svědků. Porovnal obsah výpovědí poškozených učiněných v přípravném řízení a shledal, že poskytli podrobný a ucelený popis okolností spáchání trestného činu. Poznamenal též, že neschopnost svědků stěžovatele identifikovat dokládala, že nesvědčili za účelem jeho usvědčení. Při hodnocení důvěrnosti svědků soud zvažoval několik aspektů týkajících se jejich chování v souvislosti s jejich svědectvími. Navíc soud měl k dispozici doplňující inkriminující skutečnosti z doslechu a další okolnostní důkazy podporující obsah svědeckých výpovědí. Během hlavního líčení měl stěžovatel možnost přednést svoji verzi skutkového stavu a zpochybnit důvěryhodnost svědků křížovým výslechem svědků, podávajících svědectví z doslechu. Pravdou však zůstalo, že nemohl položit otázky očitým svědkům ať v přípravném řízení tak před soudem.

I když státní zástupce mohl ustanovit právníka, aby se účastnil výslechu před vyšetřujícím soudcem, tato procesní záruka nebyla ve stěžovatelově věci využita. V této souvislosti ESLP souhlasil se stěžovatelem, že svědci byli vyslechnuti vyšetřujícím soudcem protože, vzhledem k jejich bezprostřednímu odjezdu do Lotyšska, státní zástupce se domníval, že hrozila ztráta jejich svědectví. Za těchto okolností a s ohledem na to, že podle vnitrostátního práva svědecké výpovědi učiněné před vyšetřujícím soudcem mohou být čteny během hlavního líčení za méně přísných podmínek než výpovědi podané na policii, vnitrostátní orgány se vystavily předvídatelnému nebezpečí, které vyústilo v situaci, kdy ani obžalovaný ani jeho právní zástupce nemohl vyslechnout svědky v žádné etapě soudního řízení. S ohledem na důležitost svědectví očitých svědků okolností spáchání trestného činu, za který byl stěžovatel odsouzen, vyvažovací opatření učiněná vnitrostátním soudem nebyla dostatečná, aby dovolila spravedlivé a řádné posouzení důvěryhodnosti neprověřeného důkazního materiálu. ESLP proto konstatoval porušení článku 6 Úmluvy.